

verbis tanquam forma, et persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi id quod facit Ecclesia (1). Idque factum est ob quamdam analogiam, quæ intercedit inter partes physici compositi, et partes sacramenta constituentes. Jam vero per materiam sacramenti intelligitur id, quod ante verba a ministro proferenda præexistere concipitur; per formam verba quæ a ministro proferuntur in collatione sacramenti. Ceterum non semper aliquid materiale in ea re, quæ materia nuncupatur, requirendum est.

De forma conditionata ita scripsit Benedictus XIV, lib. VII, de Synodo diocæses, cap. VI. Formam conditionatam a scolasticis esse adinventam, nonnulli viri eruditi existimant, sed eos toto cælo aberrasse ait Martene (*De antiq. Eccl. ritibus, tom. I, lib. I, cap. 1, art. 16, n. 9*): licet porro ante sec. VIII prædictæ conditionatæ formulæ expressam mentionem in conciliis et patribus non inveniamus, non recte tamen inde intulit Natalis Alex. illam non fuisse in usu; quinimo ex antiqua et constanti Ecclesiæ praxi oppositum colligi putamus; quod hæc argumentatione ostendimus. Perpetuum catholicæ fidei dogma fuit, unicum esse baptisma, quod propterea rite collatum sine gravi piaculo iterari posse, semper Ecclesia negavit. At eadem Ecclesia, quæ ita docuit, eos nihilominus, de quibus disputabatur, an essent in Christo regenerati, incunctanter baptizandos præcepit. Jam vero, ne dicamus Ecclesiam incidisse in errorem rebaptizantium, quem toties detestata est, necesse est existimare, non aliter in ea dubietate baptismum conferri voluisse, quam sub tacita et mente concepta conditione, si nondum es baptizatus; hæc autem conditio, quæ prius mente tantum concipiebatur, cæpit, sec. VIII, cum ipsa baptismi forma exprimi et pronuntiari, quam quidem disciplinam Alexander III ubique servandam edixit, eandemque sanctionem confirmavit Joannes XXII (*Apud Raynaldum ad an. 1355, n. 42*). Ita Bened. XIV. Porro illis Rom. Pontificibus accessit Pius VI a quo *Deliberatio synodi (Pistoriensis), quæ prætextu adhesionis ad antiquos canones in casu dubii baptismatis propositum suum declarat de omittenda formæ conditionalis mentione* et est Prop. XXVIII, proscribitur in Constit. *Auctorem fidei tanquam temeraria, praxi, legi, auctoritati Ecclesiæ contraria*.

Illam tamen conditio passim ac temere non est adhibenda, sed tunc solum ea uti licet, cum prudens et probabilis subest dubitatio, an quis rite fuerit baptizatus et ordinatus, nec potuit post diligentem præmissam indagacionem rei veritas innotescere (2). Atque hæc quoad sacramenta characterem imprimant. Quoad sacramenta reliqua consulti possunt theologiæ moralis tractatores.

III. Ex dictis circa formam, quæ tacite ac mente conceptam conditionem includebat, quæque obti-

(1) Apud Hard. loc. cit.

(2) Ita rursus Bened. XIV. loc. cit. n. 3. apud quem cf. quando probabilis dubitatio adesse præsumi possit, ita ut licite sub conditione baptisma conferri queat.

nuit septem prioribus Ecclesiæ seculis, non modica lux affulget ad nucleandam controversiam circa objectum intentionis, quæ ad sacramentum faciendum in ministro requiritur. Juxta Ambrosium Catharinum, stat omnino ac valet sacramentum, si minister dumtaxat intendat celebrare ritum illum, quem Ecclesia celebrat, et illum reipsa libere, serio, omnique semoto joco exteriori usurpat, materiam adhibens formamque pronuntians in iis maxime circumstantiis, ex quibus determinatur ad agendum tanquam Ecclesiæ minister. Hinc nihil juxta ipsum obest valori sacramenti, si illa intra mentis latebras contrariam intentionem gerat, qua nolit actionem suam esse talem sacramenti actionem qualem Christus instituit (1).

Catharini sententiæ subscribunt plerique Galli theologi, his potissimum rationum momentis permoti, 1. Si sacramenti valor ab interiori ministri intentione penderet, jam pravitas ministri officeret sacramenti valori, secus ac Ecclesia doceat adversus donatistas; 2. s. Augustinus, Innocentius IV et s. Thomas internam intentionem minime requirunt ad valorem sacramenti, ut constat ex eorum testimoniis, suo loco adductis (*Cf. sup.; n. 155 et seq.*). 3. Hæretici ad unitatem redeuntis interrogantur ab Ecclesia de materia et forma, qua susceperunt sacramenta, nihil vero de intentione ministri. Cur? Nisi quia ritum exteriorum satis esse putat. 4. Male animarum bono ac tranquillitati prospexisset Christus, si sacramentorum vim a ministri intentione pendere voluisset. 5. Sacramenta operantur ex opere operato. Itaque sunt ut ignis quem si stupæ admoveas, ut ut vehementer nolis, eam accendit.

Contrariæ sententiæ de necessitate interioris intentionis adstant plerique theologi Itali, ceterarumque nationum, qui his ferme argumentis pugnant. 1. Ministri sacramentorum sunt ministri Christi et dispensatores mysteriorum Dei; ergo eos oportet habere proprie dictam intentionem faciendi illud quod Christus instituit; id vero non præstat qui simulat ministrare, imo positive intendit nolle facere quod Christus instituit. 2. Eugenius IV et concilia exigunt in ministro intentionem faciendi, quod facit Ecclesia; sed Ecclesia non simulat, sed intendit facere rem sacram. 3. Alexander VIII hanc propositionem quæ est n. XXVIII proscripsit: *Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat: intus vero in cord. suo apud se resolvit: non intendo facere quod facit Ecclesia* (*Cf. Viva op. cit. in hanc prop.*). 4. In rubricis Missalis Romani a Clemente VIII probatis, irrita declaratur consecratio ejus, qui habens coram se undecim hostias intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, cujus declarationis hæc affertur ratio: *Quia requiritur intentio*

(1) Cf. Ambros. Catharini *De necessaria intentione in perficiendis sacramentis* opera Jac. Hyac. Serry. Patavi 1727. qui postea edidit aliud opus cui tit. fecit: *Pudicitia vindicturum Ambrosii Catharini, ubi utitius adhuc Catharini sententiæ exponit.*

utique interna, ut patet. 5. Ad hæc accedit praxis universæ Ecclesiæ circa formam conditionatam, de qua nuper disserimus, conditione tantum mente concepta, quæ quidem praxis per septem integra secula viguit; cum igitur hæc conditio mente retenta ideo apponeretur, ræ iterum administraretur sacramentum jam rite collatum, patet interiorum intentionem ex sensu Ecclesiæ influere in valorem sacramenti, alioquin perperam apposita fuisset.

Horum ope difficile non est istis theologis sese ab adversariis extricare argumentis. Hinc reponunt, longe diversam fuisse causam donatistarum, quin permisceri eam liceat cum præsentis controversiæ; illi enim ex pravitate morum inferebant invaliditatem sacramentorum, hic agitur de intentione requisita ad faciendum sacramentum. De vera sancti Augustini mente, nec non Innocentii ac B. Thomæ constat ex iis, quæ disputata sunt adversus novatores. Ideo autem Ecclesia ab hæreticis ad unitatem redeuntibus nihil quaerit de intentione ministri, quia hujus rationem nullam reddere possunt revertentes, atque in ipsis ministris hæreticis fuisse præsumitur, nisi contrarium probetur. Incommoda, quæ urgent, nullius

momenti sunt, cum hæc non minus ab intentionis defectu, quam a vitata materia vel forma oriri possint. Deus præterea supplere potest per interiores dispositiones in adultis. Cetera ejus providentiæ relinquenda sunt. Argumentum denique ex ignis comparatione deductum supponit quod in questione est positum, num scilicet sacramenta sine intentione administrata velut ignis, an velut glacies spectari debeant.

Ceterum Benedictus XIV, etsi fateatur longe distare sententiæ Catharini ab errore Lutheri, affirmat tamen negari haud posse, grave vulnus Catharini opinioni fuisse inflictum ab Alexandro VIII. Hinc sapienter edixit: *Si constet quempiam, aut baptismum contulisse, aut aliud sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia; urgente quidem necessitate erit sacramentum iterum sub conditione perficiendum. Si tamen res moram patiat, sedis apostolicæ oraculum erit exquirendum* (1).

(1) De Synodo diocæ. lib. 7. cap. 4. n. 9. ex his constat nihil in praxi valere illorum TT. sententiæ, qui negant necessitatem interioris intentionis.

TRACTATUS DE BAPTISMO.

Baptisma, primum sacramentorum per quod aditus in Christi Ecclesiam patet, variis nominibus in Scriptura et antiquitate donatum est pro diversitate vel actionis, vel effectuum. Interdum enim *sacramentum aquæ, vitæ novæ, fidei, illuminationis*; interdum *nativitas secunda, lavacrum regenerationis et renovationis* nuncupatur (1). Definitur autem a catechismo romano *sacramentum regenerationis per aquam in verbo* (*Part. 2. cap. 2. § 5*). Quatenus est sacramentum, cum reliquis convenit; in genere nempe signi visibilis invisibilis gratiæ; quatenus dicitur *regenerationis*, exprimit spiritualem nativitatem, quam per ipsum consequimur; quatenus additur *per aquam in verbo*, denotantur essentielles ejusdem partes, quæ ex materia et forma constituuntur.

Veritatem hujus sacramenti omnes sectarii recentiores, qui saltem adhuc retinent sacramenta, admittunt. Nobis propterea onus non inest eam adstruendi. Veteres siquidem hæreses archonticorum, marcosianorum, valentinianorum et quintilianorum, qui rejecerunt baptismum tanquam a deo Sabaoth aut malo principio profluens, jamdiu obsoletæ sunt, quin opus sit eorum delectamentum insectari.

De baptismatis a Christo instituti præstantia litem

(1) Nomina quibus insignitus fuit baptismus in primitiva Ecclesia pluribus prosequitur Bingham *Orig. et antiquit. Ecclesiæ*. vol. IV. lib. XI. toto capite primo.

intentarunt novatores dum voluerunt ipsum conferre cum baptismo Joannis, ut sic ea paria facerent. Hic error confixus est a Tridentino sess. VII. can. 1. *Si quis dixerit, baptismum Joannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anath. sit.* Verum cum hic error jamdiu a nobis præoccupatus fuerit, sive cum adstruimus sacramenta novæ legis gratiam producere ex opere operato; sive cum ostendimus sacramenta veteris et novæ legis minime esse inter se paria; sive demum cum animadvertimus Tridentinorum patrum definitionem eos ferire, qui ideo paria faciebant hæc omnia sacramenta, ut detraherent vi sacramentorum novæ legis, non autem eos, qui tribuunt aliquam efficaciam sacramentis legis veteris, supervacaneum ducimus, peculiarem instituere disputationem de præstantia baptismi Christi præ baptismo Joannis. Huic siquidem controversiæ satis est eadem aptare principia, ut ejus resolutio habeatur (1).

(1) Patres unanimiter discrimen agnoscunt inter baptismum Joannis et baptismum Christi quoad vim et efficaciam, quorum longum esset catalogum exhibere. Eorum testimonia profert Bellarminus lib. *De baptismo* c. 21. § 12. et seqq. Calvinus ipse non diffidet, patres diversam vim agnovisse in utroque baptismo, sed more suo patrum auctoritatem continet. Scribit enim *Instit.* lib. IV. cap. 15. § 7. «Neminem perturbet, quod alterum ab altero discernere veteres contendunt, quorum non tanti esse nobis debet calculus, ut Scripturæ certitudinem quæstionat. Quis enim Chrysostomo potius auscultet, neganti in Joannis baptismo comprehensam fuisse peccatorum remissionem.